

Laten we een honderd procent duurzame stad bouwen!

Bernard ter Haar, februari 2022 (met correctie)

Het kabinet Rutte 4 wil het komende decennium ieder jaar 100.000 nieuwe woningen laten bouwen. 100.000 Woningen, daar gaan zeker 200.000 mensen in. Als je die woningen steeds bij elkaar zou zetten, heb je er in tien jaar 10 grote gemeentes bij. Ter vergelijking: Almere en Tilburg zitten net boven de 200.000 inwoners, Breda en Nijmegen zitten er dicht onder. Dit maakt meteen duidelijk dat het niet alleen gaat om het bouwen van woningen. Er horen ook voorzieningen bij, voor onderwijs, voor zorg, voor winkelen, voor werk, voor uitgaan. Er horen mobiliteitsvoorzieningen bij, openbaar vervoer, wegen voor in- en uitstroom. En als ik dat zo allemaal bedenk, komt de gedachte naar boven: als dit toch allemaal moet, waarom bouwen we niet een 100% duurzame stad? Als oefening voor de toekomst? Als voorbeeld voor de wereld? Als nieuwe icoon van Nederland?

Dat is een heel leuke gedachte, en een andere kwam daar heel snel achteraan: dat gaan we natuurlijk nooit doen. Bent u de afgelopen periode al iemand in het openbaar bestuur tegengekomen die zo'n soort vergezicht durfde te opperen? Denkt u dat het kabinet Rutte 4 tot zo'n vernieuwend idee zou kunnen komen, en het ook echt tot uitvoering zou kunnen brengen? Nee toch!

Ik vind de combinatie van die twee gedachten wel spannend. Hij vertelt iets over hoe Nederland op dit moment functioneert. Een landelijke politieke cultuur die krampachtig probeert vast te houden aan wat er ooit was, en verder blijft hangen in incidenten. Vanuit zo'n cultuur kan nooit iets groots en nieuws voortkomen. Dat doet me weer ernstig denken aan mijn veelgeciteerde onliner "de Nederlandse overheid heeft deze eeuw nog niets substantieels tot stand gebracht". Maar ik zie ook een bedrijfsleven dat al even krampachtig zich vastbijt in de gevestigde belangen. Met grote teleurstelling lees ik de publieke interventies van VNO-NCW over actuele gebeurtenissen rond de klimaattransitie, die heel erg defensief zijn en in volstrekte tegenspraak met grote verhaal over de bijdrage die VNO-NCW zou willen leveren aan de brede welvaart van Nederland. En ik zie een Nederlandse bevolking die in verwarring is. Die in de overheid geen leiderschap herkent, en daar dus ook geen vertrouwen meer uit haalt. En uit dat gebrek aan vertrouwen ontstaat geen inspiratie om mee te bouwen aan de transitie waar we voor staan, maar juist onrust en onzekerheid over de toekomst.

Dan bedenk ik ook dat ik teveel kijk naar de landelijke discussies, en onvoldoende oog heb over wat zich op dit moment decentraal in Nederland afspeelt. Daar is het lang niet altijd anders dan in de landelijke politiek, maar soms wel. Je ziet op diverse plekken bestuurders, bedrijven en burgers die wel de toekomst in durven te kijken en de uitdagingen die daarbij horen op hun schaal ook echt oppakken.

Het is natuurlijk een vrij onverteerbare gedachte dat wij in Nederland niet meer tot substantiële vernieuwingen in staat zouden zijn en het heft niet meer in eigen hand zouden kunnen nemen. Ik ga dus toch maar even door op de gedachte van die 100 procent duurzame stad. Wat zou je er voor moeten doen, en is dat echt veel ingewikkelder dan wat we sowieso moeten doen, namelijk ieder jaar 100.000 woningen bouwen met alle noodzakelijke toebehoren? De tijd is er rijp voor. Ik herinner me een bezoek dat een Booz&Co. delegatie mij (in mijn rol als Directeur-generaal Milieu) een jaar of twaalf geleden bracht om het idee van de nieuwe duurzame stad te pluggen. De tijd was er toen niet rijp voor. Ik heb verteld dat zij niet bij mij moesten zijn ("ambtenaren bouwen geen kathedralen"), maar bij de politiek, en vooral moesten nadenken over een goede locatie. Maar de landelijke politiek had destijds totaal geen oog voor ruimtelijke ordening, en begint nu pas geleidelijk aan te beseffen hoe essentieel keuzes in de ruimtelijke ordening zijn om perspectief te schetsen op alles wat er aan

transities nodig is. Booz&Co. vertelde destijds dat er in het bedrijfsleven veel belangstelling was voor een duurzame stad, om er aan mee te bouwen, maar ook om er te vestigen.

Dus blijft de vraag wat je zou moeten doen om zo'n duurzame stad te bouwen. Allereerst inderdaad de locatie bepalen. De ruimte in Nederland wordt al intensief gebruikt, dus er zal flink geschoven moeten worden met ander gebruik en met bestaande belangen, om ruimte voor zo'n stad te creëren. Maar dat is niet heel veel anders met de rest van de bouwopgave. De locatie moet ruim boven de zeespiegel liggen, en dus in het meer oostelijke deel van Nederland. Verder zijn wereldwijd de ervaringen met het uit de grond stampen van een nieuwe stad op zijn best gemengd. Ook in Nederland hebben we minder goede ervaringen met de bouw van bijvoorbeeld Lelystad en Almere. Maar van ervaringen kun je leren. De Leidsche Rijn is al een (aanbouw)stad die beter en sneller uit de verf is gekomen dan de steden in de IJsselmeerpolders. Een mooie uitdaging voor stadsarchitecten. Als dat lukt, en goed gedefinieerd wordt wat 100 procent duurzaamheid betekent, is misschien het belangrijkste werk al gedaan. Dan gaat het verder vooral om het mobiliseren van veel energie voor de samenwerking van bestuurders, burgers en bedrijven om er iets moois van te maken. Ik ben ervan overtuigd dat er veel enthousiasme voor te vinden is, om mee te bouwen, maar ook om te wonen en te werken in de meest duurzame stad van Europa. En natuurlijk zijn er dan nog de opgaven om de mobiliteit goed te regelen, de voorzieningen te organiseren, inclusief alle vormen van onderwijs en zorg.

Met een 100 procent duurzame stad geven we perspectief aan de toekomst. Dan hoeven we niet alleen maar te somberen over dat alles steeds slechter, duurder en moeizamer wordt. Dan hoeven we niet te stranden in een verstikkende polarisatie, die ook vooral ontstaat uit angst voor verandering. We kunnen de Jan Salie geest van nu verdrijven. Ik probeer weg te blijven van mijn tweede gedachte. Het kan heus!